

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025 (HE 109/2024 vp)

Tieteentekijät kiittää eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostoa pyynnöstä lausua hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2025. Lausuntopyyntöön mukaisesti keskitymme korkeakoulutuksen sekä T&K-toiminnan näkymiin.

Korkeakoulutuksen näkymät, ml. korkeakoulujen aloituspaikkojen riittävyys ja kohdennus

Hallituksen talousarvioesityksen mukaan korkeakoulutetun työvoiman määrää kasvatetaan ja korkeakoulutuksen saatavuutta parannetaan korkeakoulutuksen tarjontaa lisäämällä, läpäisyä parantamalla, koulutuksen kasautumista vähentämällä ja joustavia opiskelumahdollisuuksia kehittämällä. Tieteentekijät huomauttaa, että aloituspaikkojen ja tutkintojen määrän kasvattaminen korkeakouluissa edellyttää korkeakoulutuksen pysyvän perusrahoituksen kasvattamista sekä koko koulutusketjusta huolehtimista. Pidämme tärkeänä, että koulutustason nosto ei tapahdu koulutuksen laadusta tinkimällä. Korkeakoulut ovat haastavan tilanteen edessä, sillä vaikka talousarviossa esitetään lisäpanostuksia, on sekä ammattikorkeakoulujen että yliopistojen reaalihoitus viime vuosina laskenut.

Olemme jääneet jälkeen tavoitteesta, jossa korkeakoulutettujen nuorten aikuisten määrä nostetaan kohti 50 prosenttia vuoteen 2030 mennessä ja pidemmällä aikavälillä OECD:n kärkimaiden tasolle. Tieteentekijät katsoo, että tämän tavoitteen saavuttaminen edellyttää yli vaalikausien ulottuvaa suunnitelmaa koulutusketjusta huolehtimisesta sekä koulutustason nostamiseen tarvittavista toimenpiteistä.

T&K-toiminnan näkymät, vuoden 2025 T&K-rahoituksen ja uuden lisärahoituksen kohdennus

Yleisenä kommenttina Tieteentekijät haluaa painottaa T&K-rahoituksen pitkäjänteisyyden ja johdonmukaisuuden tarvetta.

Vuoden 2025 talousarvioesityksessä huomioidaan T&K-rahoituslain mukaiset valtion lisäpanostukset T&K-kokonaisuuteen hallitusohjelman, parlamentaarisen TKI-työryhmän linjausten sekä pitkäjänteinen T&K-rahoituksen käytön suunnitelman mukaisesti. Pidämmekin hyvänä, että hallitus on päättänyt vaikeassa taloustilanteessa sitoutua T&K-toiminnan rahoituksen kasvattamiseen kansallisen tavoitteen mukaisesti, mutta toivomme, että rahoituksen kohdentumiseen kiinnitettäisiin vielä huomiota. T&K-panostuksia ei pidä tehdä tavalla, joka kaventaa tutkimuskenttää. Myös tutkimus, jolla ei ole välittömiä kaupallisia sovellutuksia, on tärkeää TKI-toiminnan vaikuttavuuden kannalta. Pidämme hyvänä, että T&K-rahoitus kohdennetaan sektoreiden välisen yhteistyön parantamiseen ja tutkimustyön vahvistamiseen.

Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen T&K-rahoituksen vahvistaminen on välttämätöntä, jotta asetetut T&K-tavoitteet on mahdollista saavuttaa. Tämä voitaisiin tehdä osoittamalla lisärahoitusta yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen perusrahoitukseen ja kohdentamalla rahoitus T&K-toimintaan budjettikirjauksella.

Pidämme hyvänä Suomen Akatemian rahoituksen kasvattamista ja sen suuntaamista tutkimushankerahoituksen kasvattamiseen ja tutkimusinfrastruktuureihin. Tällä hetkellä on huolestuttavaa, että suuri osa korkealaatuisimmastakin tutkimuksesta jää rahoittamatta rahoituksen puutteen vuoksi. Akatemian rahoituksella on suuri merkitys kilpailukykyisen tutkimuksen ja tutkimusympäristöjen rakentamisessa ja ylläpidossa. Suomen Akatemian toiminnan kansainvälisen arvioinnin mukaan kunnianhimoista tutkimusta jää rahoittamatta kansainvälisesti verrattuna paljon.

T&K-rahoituksen vaikuttavuuden seurantaan hallitus kertoo määrittävänsä aikataulun ja seurannan rakenteet. Tieteentekijät muistuttaa, että T&K-rahoituksen vaikuttavuuden seurannassa on huomioitava, että tieteen vaikuttavuus syntyy pitkällä aikavälillä ja että innovaatiot rakentuvat vahvalle perustutkimukselle.

Hallitus on panostanut merkittävästi tohtorikoulutukseen ja valmistuvien tohtoreiden määrä tuleekin kasvamaan lähivuosina. Pidämme tärkeänä, että seuraavan vuoden kehysriihessä tehdään päätöksiä pitkäjänteisemmästä tohtorikoulutuksen määrän nostosta ja sen rahoittamisesta. Samalla on olennaista panostaa tutkijatohtoreiden (postdoc) uravaiheeseen. Postdoc-tutkijoiden rahoitusta ja uranäkymiä tulee tukea myös muilla T&K-rahoituspäätöksillä. Erityisen kipeästi tukea kaivataan ulkomaalaistaustaisten tutkijoiden työllistymiseen suomalaiseen elinkeinoelämään.

Helsinki 15.10.2024

Lisätietoja:

Puheenjohtaja Tero Karjalainen

Toiminnanjohtaja Nina Hahtela

Molempien sähköpostiosoitteet ovat muotoa etunimi.sukunimi(@)tieteentekijat.fi